

Pozn. Následující text je převzat z *Římského pontifikálu* (ed. 2008), str. 47–53.

APOŠTOLSKÁ KONSTITUCE O SVÁTOSTI BIŘMOVÁNÍ

BISKUP PAVEL
SLUŽEBNÍK SLUŽEBNÍKŮ BOŽÍCH
NA TRVALOU PAMÁTKU

DIVINAE CONSORTIUM NATURAE

Účast na božské přirozenosti, již se lidem dostává Kristovou milostí, podobá se takřka počátku přirozeného života, jeho vzrůstu a vyživování. Vždyť věřící, znovuzrozeni křtem, jsou posilováni svátostí biřmování a v eucharistii jsou pak vyživováni pokrmem života věčného. A tak těmito svátostmi, uvádějícími do křesťanského života, stále více dostávají účast na pokladech života Božího a rostou k dokonalosti lásky. Je vskutku dobře napsáno: „tělo se obmývá, aby se duše očistila; tělo je pomazáváno, aby duše byla posvěcena; tělo je označováno, aby duše byla vyzbrojena; tělo je vzkládáním rukou zastíněno, aby i duše byla duchovně osvícena; tělo je živeno tělem a krví Kristovou, aby i duše byla Bohem nasyčena.“¹

S vědomím svého pastýřského poslání věnuje druhý vatikánský sněm opravdu zvláštní pozornost těmto svátostem uvádějícím do křesťanského života a předpisuje, aby byly jejich obřady vhodně přehlédnuty a přizpůsobeny vnímání věřících. Když tedy byly z příkazu tohoto všeobecného synodu v nové formě upraveny a na náš pokyn vydány Obřady křtu dětí, a když už vešly do užívání, je nyní zapotřebí uveřejnit Obřady biřmování, aby náležitě vynikla jednota uvedení do křesťanského života.

Během těchto let byla věnována usilovná práce pečlivému zkoumání způsobu, jímž se tato svátost slavila. Šlo totiž o to, „aby jasněji vysvitlo vnitřní spojení této svátosti s celým uvedením do křesťanského života.“² Pouto, jímž je biřmování sdruženo s ostatními svátostmi, které uvádějí do křesťanského života, vyniká jasněji nejen tím, že obřady jsou uspořádány v těsnějším spojení, ale je zřejmé také z úkonů a slov, jimiž se svátost biřmování uděluje. Tak se tedy stává, že obřad a slova této svátosti „jasněji vyjadřují, co svatého znamenají, takže je křesťanský lid může, nakolik to lze, snadno chápat a mít na nich účast vlastním, plným, aktivním a společným slavením bohoslužby“.³

Za tím účelem jsme chtěli, aby do tohoto zkoumání byla pojata i vlastní podstata biřmovacího obřadu, jímž věřící přijímají jako dar Ducha Svatého.

V Novém zákoně je naznačeno, jak Duch Svatý pomáhal Kristu k splnění mesiášského poslání. Ježíš totiž, když přijal Janův křest, viděl Ducha, jak na něj

¹ Tertulián, *De resurrectione mortuorum*, VIII, 3; CCL 2, str. 931.

² Srov. II. vatikánský sněm, Konstituce o liturgii *Sacrosanctum Concilium*, č. 71.

³ II. vatikánský sněm, Konstituce o liturgii *Sacrosanctum Concilium*, č. 21.

sestupuje (srov. Mk 1,10) a zůstal na něm (srov. Jan 1,32). Od tohoto Ducha byl veden, aby opřen o jeho přítomnost a pomoc veřejně se ujal mesiánské služby. Když poučoval Nazareťany o spáse, naznačil, že Izaiášův výrok „Duch Hospodinův je nade mnou“ se vztahuje na něho (srov. Lk 4,17-21).

Potom přislíbil svým učedníkům, že Duch Svatý bude pomáhat také jim, aby statečně vyznávali víru i před pronásledovateli (srov. Lk 12,12). A den před svým utrpením ujistil apoštoly, že pošle od Otce Ducha pravdy (srov. Jan 15,26), aby byl s nimi navěky (Jan 14,16) a aby jim pomáhal vydávat svědectví o něm samém (srov. Jan 15,26). Konečně když vstal z mrtvých, slíbil Kristus brzké seslání Ducha Svatého: „Až na vás sestoupí Duch Svatý, budete vybaveni silou a budete mými svědky“ (Sk 1,8; srov. Lk 24,49).

A opravdu o svátku letnic sestoupil Duch Svatý zázračným způsobem na apoštoly shromážděné s Marií, Matkou Ježíšovou, a se sborem učedníků. Byli jím tak naplněni (Sk 2,4), že pod vlivem Božího vnuknutí hlásali „velké Boží skutky“. A Petr považoval Ducha, který takto sestoupil na apoštoly, za dar mesiánského věku (srov. Sk 2,17-18). Tehdy byli pokřtěni ti, kdo uvěřili kázání apoštolů, a dostali „jako dar Ducha Svatého“ (Sk 2,38). Od té doby apoštolové, plníce vůli Kristovu, udělovali vzkládáním rukou na nově pokřtěné dar Ducha k dovršení milosti křtu (srov. Sk 8,15-17; 19,5 a násl.). Tak se stalo, že v listu Židům se mezi základní články křesťanské výuky počítá učení o omýváních a vzkládání rukou (srov. Žid 6,2). Toto vzkládání rukou je právem uznáváno na základě katolické tradice za počátek svátosti biřmování, jež v církvi takto jaksi nepřetržitě udržuje milost letnic.

Z toho je jasný vlastní význam biřmování při svátostném uvedení do křesťanského života, jímž se „věřící stávají údy živého Krista a skrze křest, biřmování a eucharistii jsou k němu přivtělováni a připodobňováni.“⁴ Nově pokřtění dostávají ve křtu odpuštění hříchů, jsou přijati za syny Boží a vtiskuje se jim Kristovo nezrušitelné znamení. Tímto nezrušitelným znamením jsou přidružováni k církvi a zejména dostávají účast na kněžství svého Spasitele (srov. 1 Petr 2,5.9). Znovuzrození křtem, přijímají ve svátosti biřmování nevýslovný dar, samotného Ducha Svatého, který je „obdařuje zvláštní silou.“⁵ Označení pečetí této svátosti „jsou dokonaleji připoutáváni k církvi“⁶ a jsou mnohem více zavázáni slovy i skutky šířit a bránit víru jako opravdoví Kristovi svědkové.“⁷ Konečně biřmování tak souvisí s eucharistií,⁸ že věřící, označení svátostným křtem a biřmováním, jsou účastí na eucharistii plně vštípeni v Kristovo tělo.⁹

Udělování daru Ducha Svatého se dalo v církvi již od nejstarších dob různými obřady. A ty prodělávaly jak na východě tak na západě mnohonásobné proměny, ovšem tak, že výraz udělení Ducha Svatého byl zachováván.

Zdá se, že ve východních obřadech převládal už od pradávna k udělení Ducha Svatého obřad pomazání křížem ještě zřetelně neoddělený od křtu.¹⁰ A tohoto obřadu užívají dodnes mnohé východní církve.

⁴ Srov. II. vatikánský sněm, Dekret o misijní činnosti církve *Ad gentes*, č. 36.

⁵ II. vatikánský sněm, Věroučná konstituce o církvi *Lumen gentium*, č. 11.

⁶ Tamtéž, č. 11.

⁷ Tamtéž, č. 11; srov. Dekret o misijní činnosti církve *Ad gentes*, č. 11.

⁸ Srov. II. vatikánský sněm, Dekret o službě a životě kněží *Presbyterorum Ordinis*, č. 5.

⁹ Srov. tamtéž, č. 5

¹⁰ Srov. Origenes, *De principiis*, I, 3, 2: GCS 22, str. 49 a násl.; *Comm. in Ep. ad Rom.*, V, 8: PG 14, 1038; sv. Cyril Jeruzalémský, *Catech.* XVI, 26; XXI, 1-7: PG 33, 956; 1088-1093.

Na západě se nalézají prastará svědectví o této části uvedení do křesťanského života, v níž lze později zřetelně poznat svátost biřmování. Po křestní koupeli je totiž před přijetím eucharistického pokrmu naznačeno mnoho úkonů, jako pomazání, vzkládání rukou a označování,¹¹ které jsou uvedeny jak v liturgických dokumentech¹² tak v mnohých svědectvích otců. Odtud vyvstaly během staletí otázky a pochyby o tom, co určitě patří k podstatě obřadu biřmování. Bude stačit připomenout alespoň něco z toho, co se nashromáždilo již od třináctého století na všeobecných sněmech a v dokumentech papežů, aby byl objasněn význam pomazání křížem a zároveň aby nebylo opomíjeno vzkládání rukou.

Náš předchůdce Inocenc III. napsal toto: „Skrze pomazání křížem na čele se naznačuje vzkládání rukou, které se jinak nazývá upevněním, protože se jím dává Duch Svatý k růstu a posile.“¹³ A Inocenc IV., také náš předchůdce, připomíná, že apoštolové udělovali Ducha Svatého „vzkládáním rukou, které je znázorněno biřmováním neboli pomazáním křížem na čele“.¹⁴ Ve vyznání víry císaře Michaela Paleologa, jež se četlo na druhém lyonském sněmu, je zmínka o svátosti biřmování, kterou „udělují biskupové vzkládáním rukou, pomazávající nové pokřtěné křížem“.¹⁵ Dekret pro Armény, vydaný na florentském sněmu, potvrzuje, že u svátosti biřmování „je matérií křížmo smíšené z oleje a balzámu“,¹⁶ a po uvedení slov ze Skutků apoštolů o Petru a Janovi, kteří vzkládáním rukou dali Ducha Svatého (srov. Sk 8,17), dodává: „Na místě tohoto vzkládání rukou se v církvi uděluje biřmování.“¹⁷ Tridentický sněm, i když nemá v úmyslu stanovit, co je při biřmování podstatným obřadem, mluví o něm jen jako o svátostném biřmování křížem.¹⁸ Benedikt XIV. prohlásil toto: „Ať je řečeno to, o čem, není sporu: v latinské církvi se při svátosti biřmování skutečně používá posvátného křížma, smíšeného z olivového oleje a balzámu a požehnaného biskupem, a udělovatel svátosti dělá jím znamení kříže na čele přijímajícího a pronáší přitom slova formy.“¹⁹

Na základě těchto prohlášení a tradic obhajovali mnozí učitelé posvátného bohosloví mínění, že k platnému udělení biřmování je zapotřebí pouze pomazání křížem vykonané vložení ruky na čelo; nicméně v obřadech latinské církve bylo vždy předpisováno vzkládání rukou na biřmovance před pomazáním křížem.

¹¹ Srov. Tertullian, *De Baptismo*, VII-VIII: CCL 1, str. 282 a násl.; B. Botte, *La tradition apostolique de Saint Hippolyte: Liturgiewissenschaftliche Quellen und Forschungen*, 39, Münster in W., 1963, str. 52-54; sv. Ambrož, *De Sacramentis*, II, 24; III, 2, 8; VI, 2, 9: CSEL 73, str. 36, 42, 74-75; *De Mysteriis*, VII, 42: tamtéž, str. 106.

¹² Srov. *Liber Sacramentorum Romanae Ecclesiae Ordinis Anni circuli*, ed. L. C. Mohlberg (*Rerum Ecclesiasticarum Documenta, Fontes*, IV), Roma, 1960, str. 75; *Das Sacramentarium Gregorianum nach dem Aachener Urexemplar*, ed. H. Lietzmann (*Liturgiegeschichtliche Quellen*, 3), Münster in W., 1921, str. 53 násl.; *Liber Ordinum*, ed. M. Férotin (*Monumenta Ecclesiae Liturgica*, V), Paris, 1904, str. 33 násl.; *Missale Gallicanum Vetus*, ed. L. C. Mohlberg (*Rerum Ecclesiasticarum Documenta*, V), Roma, 1981, str. 67; C. Vogel - R. Elze, *Le Pontifical Romano-Germanique du dixième siècle*, Le Texte, II: (*Studi e Testi*, 227), Città del Vaticano, 1963, str. 109; M. Andrieu *Le Pontifical Romain au Moyen-Age*, t. 1, *Le Pontifical Romain du XIIème siècle*: (*Studi e Testi*, 86), Città del Vaticano, 1938, str. 247 násl. a 289; t. 2, *Le Pontifical de la Curie Romaine au XIIIème siècle*: (*Studi e Testi*, 87) Città del Vaticano, 1940, str. 52 a násl.

¹³ Epist. „*Cum venisset*“: PL 215, 285. *Professio fidei ab eodem Pontifice Waldensibus imposita haec habet: Confirmationem ab episcopo factam, id est impositionem manuum, sanctam et venerande accipiendam esse censemur*: PL 215, 1511.

¹⁴ Epist. „*Sub Catholicae professione*“: Mansi, *Conc. Coll.*, t. 23, 579.

¹⁵ Mansi, *Conc. Coll.*, t. 24, 71.

¹⁶ *Epistolae Pontificae ad Concilium Florentinum spectantes*, ed. G. Hofmann, *Concilium Florentinum*, vol. 1, ser. A, pars II, Roma, 1944, str. 128.

¹⁷ *Epistolae Pontificae ad Concilium Florentinum spectantes*, ed. G. Hofmann, *Concilium Florentinum*, vol. 1, ser. A, pars II, Roma, 1944, str. 129.

¹⁸ *Concilii Tridentini Actorum pars altera*: ed. S. Ehses, *Concilium Tridentinum*, V, Act. II, Friburgi Br., 1911, str. 996.

¹⁹ Epist. „*Ex quo primum tempore*“, 52: *Benedicti XIV... Bullarium*, t. III, Prati, 1847, str. 320.

Pokud jde o slova obřadu, jímž je předáván Duch Svatý, je třeba si povšimnout, že už v rodící se církvi Petr a Jan, aby dovršili uvedení pokřtěných Samařanů do křesťanského života, modlili se za ně, aby přijali Ducha Svatého, a pak na ně vložili ruce (srov. Sk 8,15-17).

Na východě se ve čtvrtém a pátém století objevují při obřadu pomazání křížem první známky slov „pečeť daru Ducha Svatého“.²⁰ Tato slova byla brzy přijata církví Cařihradskou a církve byzantského obřadu jich užívají ještě nyní.

Na západě pak slova obřadu doplňujícího křest nebyla až do století dvanáctého a třináctého přesně stanovena. V Římském pontifikálu z dvanáctého století se ovšem poprvé objevuje formule, která se později stala všeobecnou: „Označuji tě znamením kříže a posiluji tě křížem spásy. Ve jménu Otce i Syna i Ducha Svatého.“²¹

Z toho co jsme připomenuli, je zřejmé, že při biřmování na východě i na západě, z různých sice důvodů, obdrželo první místo pomazání křížem, které jaksí naznačuje apoštolské vzkládání rukou. Poněvadž pak toto pomazání křížem vhodně naznačuje duchovní pomazání Duchem Svatým, jehož se věřícím dostává, přejeme si, aby bylo upevněno jeho trvání a význam.

Co se týče slov, která se pronášejí při pomazání křížem, vážíme si sice stejnou měrou hodnoty úctyhodné formule, užívané v latinské církvi, považujeme však za vhodné dát přednost prastaré formuli vlastní byzantskému obřadu, jíž se vyjadřuje dar samotného Ducha Svatého a připomíná se seslání Ducha Svatého o letnicích (srov. Sk 2,1-4.38). Přijímáme proto tuto formuli, překládající takřka slovo za slovem.

A proto, aby byla vhodně upravena i podstata svátostného obřadu, rozhodujeme z nejvyšší naší apoštolské autority a ustanovujeme, aby v latinské církvi bylo do budoucna zachovááno toto:

SVÁTOST BIŘMOVÁNÍ SE UDĚLUJE POMAZÁNÍM KŘÍŽEM NA ČELE, KTERÉ SE DĚLÁ PŘI VZKLÁDÁNÍ RUKY, A SLOVY: „PŘIJMI PEČEŤ DARU DUCHA SVATÉHO.“

Vztažení rukou nad biřmovance, které se koná s předepsanou modlitbou před pomazáním křížem, i když nepatří k podstatě svátostného obřadu, je třeba považovat za velmi důležité, protože přispívá k celistvé úplnosti a k plnějšmu pochopení svátosti. Je jasné, že toto předcházející vztažení rukou se liší od vzkládání ruky, jímž se koná pomazání křížem na čele.

Když bylo stanoveno a vyhlášeno toto vše, co se týká podstaty svátosti biřmování, schvalujeme naší apoštolskou autoritou také Obřady této svátosti, upravené posvátnou kongregací pro bohoslužbu - po poradě s posvátnými kongregacemi pro nauku víry, pro dohled nad udělováním svátostí a pro evangelizaci národů, pokud se jedná o to, co patří do jejich kompetence. Latinské vydání těchto obřadů, obsahujících novou formu, vstoupí v platnost hned, jak vyjde. Vydání v národních jazycích, připravené biskupskými konferencemi a schválené Apoštolským stolcem, začnou platit od toho dne, který určí jednotlivé biskupské konference. Starých obřadů

možno užívat až do konce roku 1972. Ode dne 1. ledna 1973 budou však všichni, jichž se to týká, užívat pouze nových obřadů.

²⁰ Srov. sv. Cyril Jeruzalémský, *Catech.* XVIII, 33: PG 33, 1056; Asterius, biskup Amasénský, *In parabolam de filio prodigo*, ve „Photii Bibliotheca“, Cod. 271: PG 104, 213. Srov. také *Epistola cuiusdam Patriarchae Constantinopolitani ad Martyrium Episcopum Antiochenum*: PG 119, 900.

²¹ M. Andrieu, *Le Pontifical Romain au Moyen-Age*, t. 1, *Le Pontifical Romain du XIIIème siècle*: (Studi e Testi, 86), Città del Vaticano, 1938, str. 247.

Chceme, aby tato naše ustanovení a předpisy byly v latinské církvi pevné a účinné, a aby jim, pokud to přichází v úvahu, nestála v cestě ustanovení a apoštolská nařízení vydaná našimi předchůdci, ani jiné předpisy, třebas hodné zvláštní zmínky.

Dáno v Římě u Svatého Petra dne 15. srpna 1971, o slavnosti Nanebevzetí Panny Marie, v devátém roce našeho pontifikátu.

PAPEŽ PAVEL VI.